

ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਕਿਸਾਨ ਰੁਝੇਵੇਂ

ਕਣਕ: ਨਵੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤੱਕ ਠੀਕ ਸਮੇਂ ਤੇ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 826, ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 824, ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 803, ਸੁਨਹਰੀ (ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 766), ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 1 ਚਪਾਤੀ, ਡੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 222, ਡੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 187, ਐਚ ਡੀ 3226, ਉਨਤ ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 343, ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 1 ਜ਼ਿੰਕ, ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 725, ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 677, ਐਚ ਡੀ 3086, ਡਬਲਯੂ ਐਚ 1105, , ਉਨਤ ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 550, ਐੱਚ ਡੀ 2967, ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਣਕ ਦੀ ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 869 ਕਿਸਮ ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਜਾਂ ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਚੌਥੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 771, ਜਾਂ ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 752 ਕਿਸਮ ਬੀਜੋ। ਬਰਾਨੀ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 660 ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਲੱਗ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵਡਾਣਕ ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਡਬਲਯੂ ਐੱਚ ਡੀ 943 ਅਤੇ ਪੀ ਡੀ ਡਬਲਯੂ 291 ਕਿਸਮਾਂ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤੱਕ ਬੀਜੋ। ਵਡਾਣਕ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਹਲਕੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਉਪਰ ਨਾਂ ਕਰੋ।

ਬੀਜਣ ਸਮੇਂ 55 ਕਿੱਲੋ ਡੀ ਏ ਪੀ ਜਾਂ 155 ਕਿੱਲੋ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪਾਉ। ਜੇਕਰ ਫਾਸਫੋਰਸ ਲਈ ਡੀ ਏ ਪੀ ਖਾਦ ਪਾਈ ਹੈ ਤਾਂ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ ਯੂਰੀਆ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਰ ਜੇਕਰ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਖਾਦ ਵਰਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ 20 ਕਿੱਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਉ। ਮਿੱਟੀ ਪਰਖ ਅਨੁਸਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪੋਟਾਸ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ, ਉਥੇ 20 ਕਿੱਲੋ ਮਿਊਰੇਟ ਆਫ ਪੋਟਾਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ ਪਾਉ। ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਨਗਰ, ਮੋਹਾਲੀ ਅਤੇ ਰੋਪੜ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ 40 ਕਿੱਲੋ ਮਿਊਰੇਟ ਆਫ ਪੋਟਾਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਫ਼ਸਲ ਨੂੰ ਫਾਸਫੋਰਸ ਤੱਤ ਦੀ ਉਪਲੱਬਧਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਕਣਕ ਦੇ ਬੀਜ ਨੂੰ ਜੀਵਾਣੂ ਖਾਦ ਦੇ ਮਿਸ਼ਰਨ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਗਾਓ। ਪੀ ਏ ਯੂ ਪੱਤਾ ਰੰਗ ਚਾਰਟ ਨਾਲ ਕਣਕ ਵਿੱਚ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਯੂਰੀਆ ਖਾਦ ਪਾਉਣ ਲਈ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ 55 ਕਿੱਲੋ ਡੀ.ਏ.ਪੀ./ਏਕੜ ਡਰਿਲ ਕਰੋ। ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਬੀਜੀ ਕਣਕ ਨੂੰ 40 ਕਿੱਲੋ ਅਤੇ ਪਛੇਤੀ (ਅੱਧ ਦਸੰਬਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਜੀ) ਕਣਕ ਨੂੰ 25 ਕਿੱਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਓ। ਹੈਪੀ ਸੀਡਰ ਜਾਂ ਸੁਪਰ ਸੀਡਰ ਨਾਲ ਕਣਕ ਨੂੰ ਬੀਜਣ ਸਮੇਂ 65 ਕਿੱਲੋ ਡੀ ਏ ਪੀ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪਾਉ।

ਗੰਧਕ ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਰੇਤਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 100 ਕਿੱਲੋ ਜਿਪਸਮ/ਏਕੜ ਪਾਓ। ਜਿੱਥੇ ਕਣਕ ਮੂੰਗਫਲੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਜਿਪਸਮ 50 ਕਿੱਲੋ/ਏਕੜ ਪਾਈ ਹੋਵੇ, ਉਥੇ ਕਣਕ ਨੂੰ 50 ਕਿੱਲੋ ਜਿਪਸਮ/ਏਕੜ ਹੀ ਪਾਓ। ਬਰਾਨੀ ਕਣਕ ਵਿੱਚ 35 ਕਿੱਲੋ ਯੂਰੀਆ 100 ਕਿੱਲੋ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਅਤੇ 20 ਕਿੱਲੋ ਮਿਊਰੇਟ ਆਫ ਪੋਟਾਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ ਡਰਿੱਲ ਕਰੋ। ਘੱਟ ਨਮੀਂ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਰੀਆਂ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਮਿਕਦਾਰ ਘਟਾ ਕੇ ਅੱਧੀ ਕਰ ਦਿਉ। ਜੇਕਰ ਝੋਨੇ ਜਾਂ ਮੱਕੀ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਫ਼ਸਲ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਕ ਸਲਫੇਟ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਤਾਂ ਕਣਕ ਨੂੰ 25 ਕਿੱਲੋ ਜ਼ਿੰਕ ਸਲਫੇਟ (21%) ਜਾਂ 16 ਕਿੱਲੋ ਜ਼ਿੰਕ ਸਲਫੇਟ (33%) ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਪਾਉ। ਜੇਕਰ ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮੈਂਗਨੀਜ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਆਈ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਥੇ ਵਡਾਣਕ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਨਾ ਕਰੋ। ਮੈਂਗਨੀਜ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਵਾਲੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ 0.5 % ਮੈਂਗਨੀਜ਼ ਸਲਫੇਟ (ਇੱਕ ਕਿੱਲੋ ਮੈਂਗਨੀਜ਼ ਸਲਫੇਟ 200 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ) ਦਾ ਸਪਰੇਅ ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ ਤੋਂ 2-4 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ 3 ਸਪਰੇਅ ਹਫ਼ਤੇ-ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਫਰਕ ਤੇ ਕਰੋ।

ਸਿਉਂਕ ਕਣਕ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਦਾ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬਰਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਕੀੜਾ ਹੈ। ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਣਕ ਦੇ ਬੀਜ ਨੂੰ 40 ਗ੍ਰਾਮ ਕਰੂਜ਼ਰ 70 ਤਾਕਤ (ਥਾਇਓਮਿਥੋਕਸਮ) ਜਾਂ 160 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਡਰਸਬਾਨ/ਰੂਬਾਨ/ਡਰਮਟ 20 ਤਾਕਤ(ਕਲੋਰਪਾਈਰੀਫਾਸ) ਨੂੰ 40 ਕਿੱਲੋ ਬੀਜ ਲਈ ਵਰਤੋ। ਦਵਾਈ ਦੀ ਇਸ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ ਪੱਕੇ ਫ਼ਰਸ਼ ਜਾਂ ਤਰਪਾਲ ਜਾਂ ਮੋਮਜਾਮੇ ਉੱਪਰ ਬੀਜ ਨੂੰ ਪਤਲੀ ਤਹਿ ਵਿੱਚ ਖਿਲਾਰ ਕੇ ਛਿੜਕ ਕੇ ਰਲਾ ਦਿਉ ਅਤੇ ਛਾਵੇਂ ਸੁਕਾ ਲਉ। ਜੇਕਰ ਹਮਲਾ ਜਿਆਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ 7 ਕਿੱਲੋ ਮੋਰਟਲ/ਰੀਜੈਟ 0.3 ਜੀ (ਫਿਪਰੋਨਿਲ) ਜਾਂ 1 ਲਿਟਰ ਡਰਸਬਾਨ 20 ਈ ਸੀ (ਕਲੋਰਪਾਈਰੀਫਾਸ) 20 ਕਿੱਲੋ ਸਲਾਬੀ ਮਿੱਟੀ ਨਾਲ ਰਲਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ

ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਛਿਟਾ ਦੇਵੋ। ਕਣਕ ਦੀ ਕਾਂਗਿਆਰੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਡਬਲਯੂ ਐਚ ਡੀ 943 ਅਤੇ ਪੀ ਡੀ ਡਬਲਯੂ 291 ਕਿਸਮਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਬੀਜ ਨੂੰ ਰੈਕਸਲ ਈਜੀ / ਓਰੀਅਸ 6 ਐਫ ਐਸ 13 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਜਾਂ ਵੀਟਾਵੈਕਸ ਪਾਵਰ 120 ਗ੍ਰਾਮ ਜਾਂ ਵੀਟਾਵੈਕਸ 80 ਗ੍ਰਾਮ ਜਾਂ ਟੈਬੂਸੀਡ/ਸੀਡੈਕਸ / ਐਕਸਜੋਲ 2 ਡੀ ਐਸ 40 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ 40 ਕਿੱਲੋ ਬੀਜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸੋਧ ਲਉ। ਉੱਲੀਨਾਸ਼ਕਾਂ ਨੂੰ ਬਿਜਾਈ ਦੇ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਫ਼ਸਲ ਦੀ ਉੱਗਣ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਅਸਰ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਿਉਂਕਿ ਅਤੇ ਸਿੱਟਿਆਂ ਦੀ ਕਾਂਗਿਆਰੀ ਦੋਵਾਂ ਇਕੱਠਿਆਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਵਾਸਤੇ 40 ਕਿੱਲੋ ਬੀਜ ਨੂੰ 80 ਮਿ.ਲਿ. ਨਿਊਨੈਕਸ ਨਾਲ ਸੋਧ ਕੇ ਬੀਜੋ। ਪੀਲੀ ਅਤੇ ਭੂਰੀ ਕੁੰਗੀ ਦੇ ਬਚਾਅ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 725, ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 677, ਉੱਨਤ ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 550 ਅਤੇ ਡਬਲਯੂ ਐਚ ਡੀ 943 ਆਦਿ ਨੀਮ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੀਜੋ ਅਤੇ ਪਿਛੇਤੀ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 752 ਅਤੇ ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 658 ਬੀਜੋ। ਬਰਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਪੀਲੀ ਕੁੰਗੀ ਦਾ ਟਾਕਰਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਕਿਸਮ ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 660 ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਕਰੋ।

ਦਾਲਾਂ: ਮਸਰ ਐੱਲ.ਐੱਲ. 1373 ਜਾਂ ਐੱਲ.ਐੱਲ. 931 ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕਰੋ। ਬਿਜਾਈ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤੱਕ ਮੁਕਾ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਫ਼ਸਲ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਝਾੜ ਲਈ ਬੀਜ ਰਾਈਜ਼ੋਬੀਅਮ ਕਲਚਰ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਗਾ ਕੇ ਬੀਜੋ। ਬੀਜਣ ਸਮੇਂ 11 ਕਿੱਲੋ ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ 50 ਕਿੱਲੋ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਉ। ਜੇਕਰ ਰਾਈਜ਼ੋਬੀਅਮ ਕਲਚਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਤਾਂ 100 ਕਿੱਲੋ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਬੀਜਣ ਸਮੇਂ ਪਾਉ। ਸੇਂਜੂ ਹਾਲਤਾਂ ਲਈ ਸਾਰੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਛੋਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੀ ਬੀ ਜੀ 7 ਕਿਸਮ, ਅਰਧ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਲਈ ਪੀ.ਬੀ.ਜੀ. 5 ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਲਈ ਪੀ ਬੀ ਜੀ 8, ਜੀ.ਪੀ.ਐੱਫ 2 ਦੇਸੀ ਅਤੇ ਐਲ 552 ਕਾਬਲੀ ਕਿਸਮ ਨੀਮਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੇਂਜੂ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਬੀਜੋ। 10 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਛੋਲਿਆਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿਉ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪਿਛੇਤੀ ਬਿਜਾਈ ਨਾਲ ਝਾੜ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਰਾਨੀ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੀ.ਡੀ.ਜੀ.4 ਕਿਸਮਾਂ ਬੀਜੋ। ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ ਦੇਸੀ ਛੋਲਿਆਂ ਨੂੰ 13 ਕਿੱਲੋ ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ 50 ਕਿੱਲੋ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਉ। ਕਾਬਲੀ ਛੋਲਿਆਂ ਨੂੰ 13 ਕਿੱਲੋ ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ 100 ਕਿੱਲੋ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਬਿਜਾਈ ਵੇਲੇ ਪਾਉ। ਬੀਜ ਨੂੰ ਰਾਈਜ਼ੋਬੀਅਮ ਅਤੇ ਪੀ ਜੀ ਆਰ ਦਾ ਟੀਕਾ ਲਾਓ। ਵੱਧ ਝਾੜ ਲੈਣ ਲਈ ਮਟਰਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਅੱਧ ਤਕ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲਵੋ। ਬਿਜਾਈ ਵੇਲੇ 26 ਕਿੱਲੋ ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ 100 ਕਿੱਲੋ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਉ। ਮਟਰਾਂ ਨੂੰ ਉਖੇੜਾ ਰੋਗ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਰੱਖਣ ਲਈ ਸੂਡੋਮੋਨਾਸ ਫਲੋਰੇਸੇਂਸ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ 15 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੱਲੋ ਬੀਜ ਨੂੰ ਸੋਧਣ ਲਈ ਵਰਤੋ।

ਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸਰ੍ਹੋਂ: ਰਾਇਆ ਅਤੇ ਅਫਰੀਕਨ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ 15 ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਪੂਰੀ ਕਰ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਗੋਭੀ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੀ ਪਿਛੇਤੀ ਬਿਜਾਈ ਨਾਲੋਂ ਪਨੀਰੀ ਰਾਹੀਂ ਫ਼ਸਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਲਾਹੇਵੰਦ ਹੈ। ਪਨੀਰੀ ਰਾਹੀਂ ਜੀ ਐਸ ਐਲ-1 ਬੀਜਣ ਲਈ 60 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਵਰਤੋ ਅਤੇ ਗੋਭੀ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੀ ਕਨੋਲਾ ਕਿਸਮ ਦੀ 30 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਵਰਤੋ। ਅਗੇਤੀ ਬੀਜੀ ਰਾਇਆ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਪਾਣੀ ਨਾਲ 45 ਕਿੱਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪਰ ਬਰਾਨੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚ 33 ਕਿੱਲੋ ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ 50 ਕਿੱਲੋ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਬੀਜਣ ਸਮੇਂ ਪਾਉ। ਪਿਛੇਤੀ ਬੀਜੀ (ਨਵੰਬਰ-ਦਸੰਬਰ) ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੋਭੀ ਸਰ੍ਹੋਂ/ਅਫਰੀਕਨ ਸਰ੍ਹੋਂ ਨੂੰ 25 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਨਾਈਟਰੋਜਨ ਘੱਟ ਪਾਉ।

ਕਰਨੌਲੀ : ਕਰਨੌਲੀ ਨੂੰ 15 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ 45×25 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਦੇ ਫ਼ਾਸਲੇ ਤੇ ਪਨੀਰੀ ਪੁੱਟ ਕੇ ਲਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਉ। ਪਨੀਰੀ 60 ਤੋਂ 70 ਦਿਨ ਪੁਰਾਣੀ ਵਰਤੋ। ਬੀਜਣ ਸਮੇਂ 45 ਕਿੱਲੋ ਯੂਰੀਆ ਤੇ 100 ਕਿੱਲੋ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਵਰਤੋ।

ਚਾਰੇ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ: ਬਰਸੀਮ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਕਟਾਈ ਕਰ ਲਵੋ। ਰੇਤਲੀ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਮੈਂਗਨੀਜ਼ ਦੀ ਘਾਟ ਵਾਲੀ ਫ਼ਸਲ ਤੇ ਕਟਾਈ ਤੋਂ 2 ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ 0.5% ਮੈਂਗਨੀਜ਼ ਸਲਫੇਟ (ਇੱਕ ਕਿੱਲੋ ਮੈਂਗਨੀਜ਼ ਸਲਫੇਟ 200 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ) ਦਾ ਛਿੜਕਾ ਕਰੋ। ਮੱਕੀ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਜਦੋਂ ਦੋਧੀ ਹੋਵੇ ਆਚਾਰ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਸੰਭਾਲ ਲਵੋ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਨੇਪੀਅਰ ਬਾਜਰੇ ਦੀ ਕਟਾਈ ਕਰ ਲਵੋ। ਪਿਛੇਤੀ ਕਟਾਈ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਮੁੱਢ ਠੰਢ ਨਾਲ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਜਵੀਂ ਆਚਾਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰੱਖਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਵੱਖਰੀ ਬਿਜਾਈ ਕਰੋ। ਨੇਪੀਅਰ ਬਾਜਰੇ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਜਵੀ, ਸੇਂਜੀ ਜਾਂ ਮੇਥੇ ਜਾਂ ਸਰ੍ਹੋਂ ਦੀਆਂ ਆਡਾਂ ਬੀਜ ਲਵੋ।

ਸਬਜ਼ੀਆਂ

ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ: ਮੂਲੀ (ਜਪਾਨੀ ਵਾਈਟ), ਗਾਜਰ ਅਤੇ ਸਲਗਮ ਦੀਆਂ ਵਲਾਇਤੀ ਕਿਸਮਾਂ ਆਦਿ ਬੀਜਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਉ। 15 ਟਨ ਗਲੀ ਸੜੀ ਰੂੜੀ ਬਿਜਾਈ ਤੋਂ 10 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 55 ਕਿੱਲੋ ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ 75 ਕਿੱਲੋ ਸੁਪਰ ਫਾਸਫੇਟ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਬਿਜਾਈ ਵੇਲੇ ਪਾਉ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਗਾਜਰ ਨੂੰ 50 ਕਿੱਲੋ ਮਿਊਰੇਟ ਆਫ ਪੋਟਾਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਓ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫਸਲਾਂ ਨੂੰ ਤਦ ਹੀ ਪਾਣੀ ਦਿਉ ਜਦੋਂ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸਮਝੋ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਪੱਤੇ ਬਹੁਤ ਵਧ ਜਾਣਗੇ ਅਤੇ ਮੂਲੀ, ਗਾਜਰ ਤੇ ਸਲਗਮ ਉੱਪਰ ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਵਾਧਾ, ਫੱਟਣਾ, ਧੱਬੇ ਅਤੇ ਵਾਧੂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਆਦਿ ਆ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਗੋਭੀ: ਬੰਦ ਗੋਭੀ ਦੀ 60x45 ਸੈਂ.ਮੀ., ਚੀਨੀ ਗੋਭੀ ਦੀ 30x30 ਸੈਂ.ਮੀ. ਅਤੇ ਪਿਛੇਤੀ ਫੁੱਲ ਗੋਭੀ ਦੀ 45x30 ਸੈਂ.ਮੀ. ਦੀ ਵਿੱਥ ਤੇ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ 4 ਤੋਂ 6 ਹਫ਼ਤੇ ਦੀ ਗੋਭੀ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਪੁੱਟ ਕੇ ਲਗਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਉ। ਪਾਣੀ ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਗਾਓ। ਜਿੱਥੇ ਬੂਟੇ ਮਰ ਗਏ ਹਨ, ਦੁਬਾਰਾ ਲਗਾ ਕੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਿਉ ਤਾਂ ਜੋ ਚੰਗੀ ਫਸਲ ਮਿਲੇ।

ਆਲੂ: ਵਾਇਰਸ ਰੋਗ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਬੂਟੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਪੁੱਟ ਕੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਉ। ਖਾਦ ਦੀ ਦੂਸਰੀ ਕਿਸ਼ਤ 85 ਕਿੱਲੋ ਯੂਰੀਆ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾ ਦਿਉ। ਹਲਕੀਆਂ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਖੁਰਾਕ ਵਧਾ ਕੇ 115 ਕਿੱਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਕਰ ਦਿਉ ਅਤੇ 40-45 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਫਸਲ ਦੇ ਮੁੱਢਾਂ ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਉ। ਪਿਛੇਤੀ ਝੁਲਸ ਰੋਗ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਫਸਲ ਨੂੰ ਇੰਡੋਫਿਲ ਐਮ-45 ਜਾਂ ਮਾਸ ਐਮ-45 ਜਾਂ ਮਾਰਕਜੈਬ ਜਾਂ ਐਂਟਰਾਕੋਲ ਜਾਂ ਕਵਚ 500 ਤੋਂ 700 ਗ੍ਰਾਮ ਜਾਂ ਕਾਪਰ ਔਕਸੀਕਲੋਰਾਈਡ 50 ਘੁਲਣਸ਼ੀਲ ਜਾਂ ਮਾਰਕ ਕਾਪਰ 750-1000 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ 250-350 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪਾਕੇ ਬਿਮਾਰੀ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਪੰਜ ਹੋਰ ਛਿੜਕਾਅ 7 ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਕਫ਼ੇ ਤੇ ਕਰੋ। ਜੇਕਰ ਬਿਮਾਰੀ ਦਾ ਹਮਲਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਤੀਸਰਾ ਅਤੇ ਚੌਥਾ ਛਿੜਕਾਅ ਇੰਡੋਫਿਲ ਐਮ 45/ਮਾਸ ਐਮ-45/ਮਾਰਕਜੈਬ/ਐਂਟਰਾਕੋਲ/ਕਵਚ ਦੀ ਥਾਂ 250 ਮਿ.ਲਿ. ਰੀਵਸ 250 ਐਸ ਸੀ ਜਾਂ 700 ਗ੍ਰਾਮ ਮੈਲੋਡੀ ਡਿਓ ਜਾਂ ਰਿਡੋਮਿਲ ਗੋਲਡ ਜਾਂ ਕਰਜੇਟ ਐਮ 8 ਜਾਂ ਸੈਕਟਿਨ 60 ਡਬਲਯੂ ਜੀ ਜਾਂ 200 ਮਿ: ਲਿ: ਜਾਂ ਈਕੂਏਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਵਕਫ਼ੇ ਤੇ ਕਰੋ।

ਟਮਾਟਰ: ਟਮਾਟਰਾਂ ਦੇ 100 ਗ੍ਰਾਮ ਬੀਜ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਕਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਟੀ.ਐੱਚ-2, ਪੰਜਾਬ ਰੱਤਾ, ਪੰਜਾਬ ਗੌਰਵ, ਪੰਜਾਬ ਸਰਤਾਜ, ਪੰਜਾਬ ਸਵਰਨਾ, ਪੰਜਾਬ ਕੇਸਰ ਚੈਰੀ, ਪੰਜਾਬ ਰੈਡ ਚੈਰੀ, ਪੰਜਾਬ ਸੋਨਾ ਚੈਰੀ ਬੀਜ ਦਿਉ। ਦੋ ਮਰਲੇ ਦੇ ਕਿਆਰੇ ਵਿੱਚ ਬੀਜੀ ਗਈ ਪਨੀਰੀ ਇੱਕ ਏਕੜ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਕਿਆਰੇ ਤਿਆਰ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਗਲੀ ਹੋਈ ਤਿਆਰ ਦੇਸੀ ਖਾਦ 250 ਕਿੱਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਮਰਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾਉ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਨੀਰੀ ਲਗਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਉ। ਖੇਤ ਵਿੱਚ ਪਨੀਰੀ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ 0.75 ਮੀਟਰ ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਉ। ਬਿਜਾਈ ਸਮੇਂ 10 ਟਨ ਦੇਸੀ ਰੂੜੀ ਅਤੇ 55, 155 ਅਤੇ 45 ਕਿੱਲੋ ਯੂਰੀਆ, ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਅਤੇ ਮਿਊਰੇਟ ਆਫ ਪੋਟਾਸ਼ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਪਾਉ। ਇੱਕ ਢੇਰੀ ਤੇ ਦੋ ਪਨੀਰੀ ਦੇ ਬੂਟੇ ਲਗਾਉ ਅਤੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦਾ ਫਾਸਲਾ 30 ਸੈਂ.ਮੀ. ਰੱਖੋ। ਪਨੀਰੀ ਲਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕਦਮ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਿਉ ਅਤੇ ਫਿਰ ਇੱਕ ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਖਾਲੀ ਥਾਵਾਂ ਭਰ ਦਿਉ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਿਉ। ਘਰ ਬਗੀਚੀ ਲਈ ਅਤੇ ਨੇੜੇ ਦੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਰੱਤਾ ਕਿਸਮ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕਰੋ। ਡੱਬੇਬੰਦੀ ਆਦਿ ਲਈ ਪੀ.ਟੀ.ਐੱਚ-2 ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਰੱਤਾ ਕਿਸਮਾਂ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜੋ। ਨੀਮਾਟੋਡ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਜ਼ਮੀਨ ਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਪੰਜਾਬ ਐਨ.ਆਰ.-7 ਕਿਸਮ ਹੀ ਬੀਜੋ।

ਗੰਢੇ: ਗੰਢਿਆਂ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ 4-5 ਕਿੱਲੋ ਬੀਜ ਨੂੰ 8 ਮਰਲੇ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਛੋਟੀਆਂ ਕਿਆਰੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਬੀਜੋ। ਇਹ ਪਨੀਰੀ ਇੱਕ ਏਕੜ ਖੇਤ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਨਰੋਆ, ਪੀ ਆਰ ਓ-6, ਪੀ ਆਰ ਓ-7, ਪੀ ਵਾਈ ਓ-1, ਪੀ ਡਬਲਯੂ ਓ-2, ਪੰਜਾਬ ਵਾਈਟ ਕਿਸਮਾਂ ਜਾਂ ਪੀ.ਊ. ਐਚ-1 ਦੋਗਲੀ ਕਿਸਮ ਵਰਤੋ। ਜੇਕਰ ਬੀਜ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤਾਂ 4 ਤੋਂ 6 ਕੁਇੰਟਲ ਗੰਢਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵਧੀਆ, ਮੋਟੀਆਂ ਅਤੇ ਇਕੱਲੀ ਗੰਢ (ਦੋ ਨਾ ਹੋਣ) ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕਰੋ। ਬਿਜਾਈ ਵੱਟਾਂ ਤੇ ਕਰੋ ਅਤੇ ਵੱਟਾਂ ਦੇ ਫਾਸਲੇ 60 ਸੈਂ.ਮੀ. ਰੱਖੋ ਅਤੇ ਗੰਢੇ ਦਾ ਫਾਸਲਾ 30 ਸੈਂ.ਮੀ. ਰੱਖੋ। ਦਸ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਹਲਕਾ ਪਾਣੀ ਦੇ ਦਿਉ।

ਹਰੇ ਪੱਤੇ ਵਾਲੀਆਂ ਸਬਜ਼ੀਆਂ: ਪਾਲਕ ਦੀ ਕਟਾਈ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕਰੋ ਅਤੇ ਦਰਜਾਬੰਦੀ ਕਰਕੇ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿੱਚ ਭੇਜਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਉ। ਹਰ ਕਟਾਈ ਤੇ 20 ਕਿੱਲੋ ਯੂਰੀਆ ਖਾਦ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪਾਉ ਤਾਂ ਜੋ ਜਲਦੀ ਅਤੇ ਚੰਗੇ ਪੱਤੇ ਨਿਕਲਣ। ਮੇਥੀ ਅਤੇ ਪਾਲਕ ਨੂੰ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪਾਣੀ ਦਿਉ। ਸਲਾਦ ਦੇ ਬੀਜ ਜਾਂ ਪਨੀਰੀ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 55 ਕਿੱਲੋ ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ 75 ਕਿੱਲੋ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪਾਉ। ਕਤਾਰਾਂ ਅਤੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦਾ ਫ਼ਾਸਲਾ 45 ਅਤੇ 30 ਸੈਂਟੀਮੀਟਰ ਰੱਖੋ।

ਮਟਰ: 1. ਅੱਧ ਨਵੰਬਰ ਤੱਕ ਮਟਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮ ਪੰਜਾਬ-89 ਅਤੇ ਮਿੱਠੀ ਫਲੀ ਦੀ ਬਿਜਾਈ 30x10 ਸੈ. ਮੀ. ਫ਼ਾਸਲੇ ਤੇ ਕਰੋ। ਬੀਜ ਨੂੰ ਸੂਡੋਮੋਨਾਸ ਫਲੋਰੇਸੈਂਸ ਫਾਰਮੂਲੇਸ਼ਨ 15 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿੱਲੋ ਬੀਜ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸੋਧ ਲਉ ਅਤੇ ਬਿਜਾਈ ਵੇਲੇ 45 ਕਿੱਲੋ ਯੂਰੀਆ ਅਤੇ 155 ਕਿੱਲੋ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰਫਾਸਫੇਟ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਪਾਉ।

2. ਬਿਜਾਈ ਲਈ ਬੀਜ 30 ਕਿੱਲੋ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਵਰਤੋ। ਨਦੀਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਉੱਗਣ ਤੋਂ 4-6 ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਗੋਡੀ ਕਰੋ। ਬੀਜ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮਟਰਾਂ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਵਿੱਚ ਕਰੋ।

ਮਿਰਚਾਂ:

1. ਸੀ ਐੱਚ-52, ਸੀ ਐੱਚ-27, ਪੰਜਾਬ ਤੇਜ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸੰਧੂਰੀ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਬੀਜ ਨੂੰ 15 ਸੈ.ਮੀ. ਉੱਚੀ ਕਿਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਬੀਜ ਦਿਉ।
2. ਇੱਕ ਏਕੜ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ 200 ਗ੍ਰਾਮ ਬੀਜ ਨੂੰ ਇੱਕ ਮਰਲੇ ਥਾਂ ਵਿੱਚ ਬੀਜੋ।

ਬਾਗਬਾਨੀ

1. ਪੱਤਝੜ ਵਾਲੇ ਬੂਟਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਾਸ਼ਪਾਤੀ, ਆੜੂ, ਅਲੂਚਾ, ਅੰਗੂਰ, ਅੰਗੂਰ ਆਦਿ ਦੇ ਨਵੇਂ ਬਾਗ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਦੀ ਚੋਣ, ਬੂਟਿਆਂ ਦੀ ਵਿਉਂਤ ਬੰਦੀ ਅਤੇ ਬੂਟਿਆਂ ਦੇ ਅਗਾਊਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਲਈ ਇਹ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਹੈ।
2. ਪੱਤਝੜ ਵਾਲੇ ਬੂਟਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆੜੂ, ਅਲੂਚਾ, ਨਾਖ, ਅੰਗੂਰ ਆਦਿ ਦਾ ਪਾਣੀ ਰੋਕ ਦਿਉ ਤਾਂ ਕਿ ਸਰਦੀ ਆਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਬੂਟੇ ਸਿਥਲ ਅਵਸਥਾ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਣ ਤੇ ਠੰਡ ਤੋਂ ਵੀ ਬਚ ਸਕਣ।
3. ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਅਖਰੀਲੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਹਰੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਛੋਟੇ ਬੂਟਿਆਂ ਉੱਪਰ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨਵੇਂ ਲਗਾਏ ਬੂਟਿਆਂ ਨੂੰ ਠੰਢ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਕੁੱਲੀਆਂ ਬਣਾ ਦਿਉ। ਇਹ ਕੁੱਲੀਆਂ ਸਰਕੰਡੇ, ਕਮਾਦ ਦੀ ਖੋਰੀ, ਮੱਕੀ ਦੇ ਟਾਂਡਿਆਂ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਬਣਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਕੁੱਲੀਆਂ ਦੱਖਣ-ਪੱਛਮੀ ਪਾਸੇ ਵੱਲੋਂ ਕੁੱਲੀਆਂ ਰੱਖੋ ਤਾਂ ਕਿ ਪੌਦਿਆਂ ਨੂੰ ਧੁੱਪ ਲੱਗ ਸਕੇ।
4. ਛੋਟੇ ਬਾਗਾਂ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ-ਫਸਲਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਣਕ, ਮਟਰ, ਦਾਲਾਂ ਅਤੇ ਸੋਜੀ ਆਦਿ ਬੀਜਣ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਸਮਾਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।
5. ਬੇਰਾਂ ਦੇ ਬਾਗਾਂ ਨੂੰ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਪਾਣੀ ਜ਼ਰੂਰ ਦਿਓ ਅਤੇ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ਕ ਨਾ ਹੋਣ ਦਿਓ। ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ 3-4 ਹਫ਼ਤੇ ਬਾਅਦ ਪਾਣੀ ਦਿੰਦੇ ਰਹੋ।
6. ਮਾਲਟੇ ਤੇ ਮੁਸੰਮੀ ਅਤੇ ਅਰਲੀ ਗੋਲਡ ਕਿਸਮਾਂ ਦੀ ਤੁੜਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੋ। ਡੇਜ਼ੀ ਦੇ ਫਲਾਂ ਨੂੰ 20 ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋੜ ਲਵੋ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਫਲ ਦਾ ਗੁੱਦਾ ਨਹੀਂ ਸੁਕਦਾ। ਤੁੜਾਈ ਸਮੇਂ ਇਹ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਕਿ ਡੰਡੀ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਛਿੱਲ ਜ਼ਖਮੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਤੁੜਾਈ ਸਮੇਂ ਕਲਿੱਪਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ ਅਤੇ ਬਟਨ ਸਮਾਨ ਡੰਡੀ ਰੱਖੋ।
7. ਬੇਰਾਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਪੋਟਾਸ਼ੀਅਮ ਨਾਈਟਰੇਟ (15 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ) ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਅੱਧ ਨਵੰਬਰ ਵਿੱਚ ਕਰੋ।
8. ਬੇਰਾਂ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕਾਲੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੋਣ ਤਾਂ ਬੇਰਾਂ ਦੇ ਦਰਖਤਾਂ ਤੇ ਬੋਰਡੋ ਮਿਸ਼ਰਣ ਦੇ ਘੋਲ (2:2:250) ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ।
9. ਬੇਰਾਂ ਦੇ ਫਲਾਂ ਦਾ ਕੇਰਾ ਰੋਕਣ ਲਈ ਨੈਫਥਲੀਨ ਐਸਟਿਕ ਐਸਿਡ (ਐਨ.ਏ.ਏ) ਨੂੰ 15 ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ 500 ਲਿਟਰ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਪ੍ਰਤੀ ਏਕੜ ਰਕਬੇ ਤੇ ਛਿੜਕੋ। ਨੈਫਥਲੀਨ ਐਸਟਿਕ ਐਸਿਡ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਥੋੜੀ ਜਿਹੀ ਅਲਕੋਹਲ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਲਵੋ ਅਤੇ ਫਿਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਮਿਲਾਉ

ਸਜਾਵਟੀ ਬੂਟੇ

ਮੌਸਮੀ ਫੁੱਲ: ਸਰਦੀ ਰੁੱਤ ਦੇ ਮੌਸਮੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਪਨੀਰੀ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵੀ ਕਿਆਰੀਆਂ ਅਤੇ ਗਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਟੈਟਿਸ ਦਾ ਬੀਜ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਬੀਜੋ ਤਾਂ ਕਿ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਕਿਆਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲੱਗਣਯੋਗ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕੁਝ ਮੌਸਮੀ ਫੁੱਲ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਜਾਵਟੀ ਮਟਰ ਆਦਿ ਨੂੰ ਕਾਨਿਆਂ ਜਾਂ ਲੋਹੇ ਦੀ ਜਾਲੀ ਨਾਲ ਸਹਾਰਾ ਦਿਉ। ਮੌਸਮੀ ਫੁੱਲਾਂ ਦੇ ਗਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪਾਣੀ ਦਾ ਖਾਸ ਖਿਆਲ ਰੱਖੋ ।

ਲਾਅਨ (ਘਾਹ ਦਾ ਮੈਦਾਨ): ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਠੰਢ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਘਾਹ ਦਾ ਰੰਗ ਹਰਾ ਕਚੂਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਖਾਸ ਖਿਆਲ ਰੱਖੋ, ਘਾਹ ਨੂੰ ਹਲਕਾ ਪਾਣੀ ਪਰ ਥੋੜੇ ਵਕਫੇ ਬਾਅਦ ਦਿੰਦੇ ਰਹੋ।

ਗੁਲਦਾਉਦੀ: ਅਗੇਤੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਮੁਰਝਾਏ ਹੋਏ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜਦੇ ਰਹੋ ਤਾਂ ਕਿ ਗਮਲੇ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਬੂਟੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਤੋਂ ਸੁੱਕੇ ਪੱਤਿਆਂ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਤੋੜਦੇ ਰਹੋ। ਗੁਲਦਾਉ ਦੀ ਸੋ ਲਈ ਗਮਲੇ ਵੀ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਗੁਲਾਬ : ਇਹ ਮਹੀਨਾ ਜੜ੍ਹਮੁੱਢ ਦੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਬਨਾਉਣ ਅਤੇ ਅੱਖਾਂ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਦੇਸੀ ਗੁਲਾਬ ਅਤੇ ਤੇਲ ਵਾਲੇ ਗੁਲਾਬ ਦੇ ਬੂਟੇ ਵੀ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਲਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਦੇਸੀ ਗੁਲਾਬ ਅਤੇ ਤੇਲ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਗੁਲਾਬ ਦੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗੰਢੀਆਂ ਵਾਲੇ ਬੂਟੇ: ਗਲੈਡੀਊਲਿਸ ਅਤੇ ਨਰਗਿਸ ਦੇ ਗੰਢੇ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵੀ ਬੀਜੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਡੋਲੀਆ ਦੀਆਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਗਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਕਿਆਰੀਆਂ ਵਿੱਚ ਲਾਈਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਗੇਤੇ ਬੀਜੇ ਗਲੈਡੀਊਲਿਸ ਦੇ ਖੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਜੇਕਰ ਦਾਤੀ ਆਕਾਰ ਦੇ ਪੱਤਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬੂਟੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਟ ਕੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਓ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਉਖੇੜਾ ਰੋਗ ਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਗੋਂਦਾ : ਅਗਸਤ ਵਿੱਚ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਗੋਂਦਾ (ਪੰਜਾਬ ਗੋਂਦਾ ਨੰ.1) ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਭਰਵੇਂ ਫੁੱਲ ਦੇਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਬੀਜ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸਦੇ ਪੱਕੇ ਅਤੇ ਸੁੱਕੇ ਫੁੱਲਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਸੰਭਾਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਓ।

ਵਣ ਖੇਤੀ

ਪਾਪਲਰ: ਪਾਪਲਰ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਆਮਦਨ ਲੈਣ ਲਈ ਇਸ ਵਿੱਚ ਖੇਤੀ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਦਰਵਾੜੇ ਵਿੱਚ ਕਣਕ ਦੀ ਬਿਜਾਈ ਕਰ ਦਿਉ। ਕਣਕ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 677 ਅਤੇ ਪੀ ਬੀ ਡਬਲਯੂ 725 ਪਾਪਲਰ ਹੇਠਾਂ ਕਾਸ਼ਤ ਲਈ ਢੁੱਕਵੀਆਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਪਲਰ ਦੇ ਪੌਦੇ (ਜਨਵਰੀ-ਫਰਵਰੀ) ਵਿੱਚ ਲਾਉਣੇ ਹੋਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕਣਕ ਨੂੰ ਬੀਜਣ ਸਮੇਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਾਪਲਰ ਦੇ ਕਤਾਰਾਂ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਖਾਲਾਂ ਪਾ ਦਿਉ। ਪਾਪਲਰ ਪਲਾਂਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ 15 ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਪਾਣੀ ਲਾਉਂਦੇ ਰਹੋ। ਪਾਪਲਰ ਦੀਆਂ ਪਲਾਂਟੇਸ਼ਨਾਂ ਵਿੱਚ ਕਣਕ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਉਪਜ ਲੈਣ ਲਈ ਨਿਰੋਲ ਕਣਕ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਨਾਈਟਰੋਜਨ, ਫਾਸਫੋਰਸ ਖਾਦ ਅਤੇ ਅਤੇ ਬੀਜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੱਕ ਵਾਧੂ ਮਾਤਰਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ।

ਸਫ਼ੈਦਾ: ਚਾਰੇ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ (ਜਵੀ, ਬਰਸੀਮ) ਨੂੰ ਸਫ਼ੈਦੇ ਦੇ (ਬੰਨਿਆਂ ਤੇ ਲਾਏ) ਨਾਲ ਬੀਜਣ ਲਈ ਕਤਾਰ ਦੇ ਨਾਲ 10 ਤੋਂ 15 ਮੀਟਰ ਚੌੜੀ ਪੱਟੀ ਵਿੱਚ ਬੀਜਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਰੁੱਖਾਂ ਦੀ ਕਟਾਈ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢ ਛਾਂ ਹੇਠਾਂ ਸੁਕਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਲੱਕੜ ਨੂੰ ਘੁੰਮਣ ਅਤੇ ਫੱਟਣ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਪਾਲਣਾ: ਜੇ ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀ ਕਟੁੰਬਾਂ ਵਿੱਚ ਡਰੋਨ ਬਰੂਡ ਪਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਵਾਨ ਡਰੋਨ ਮੱਖੀਆਂ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਤਾਂ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਦੇ ਕਟੁੰਬਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਅਤੇ/ਜਾਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਰਾਣੀ ਮੱਖੀਆਂ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਤੋਰੀਏ/ਸਰੋਂ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਤੇ ਰਾਣੀ ਮੱਖੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀ ਪਾਲਕ ਉਪਰੋਕਤ ਮੰਤਵ ਲਈ ਪੀ.ਏ.ਯੂ. ਦੀ ਸਮੂਹਿਕ ਸਮਕਾਲੀ ਰਾਣੀ ਮੱਖੀਆਂ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਤਕਨੀਕ ਅਪਨਾਉਣ। ਰਾਣੀ ਮੱਖੀਆਂ ਸਿਰਫ਼ ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲੇ ਚੋਣਵੇਂ ਕਟੁੰਬਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਉ। ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਤੋਰੀਏ/ਸਰੋਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਲੈਣ ਲਈ ਤਕੜਾ ਰੱਖੋ। ਵਧੇਰੇ ਨੈਕਟਰ ਅਤੇ ਪਰਾਗ ਦੀ ਆਮਦ ਅਤੇ ਬਰੂਡ ਪਲਣ ਦੇ ਮੱਦੇ-ਨਜ਼ਰ ਕਟੁੰਬ ਅੰਦਰ ਤਰਜ਼ੀਹ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਬਣੇ-ਬਣਾਏ ਖਾਲੀ ਛੱਤੇ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਮੋਮੀ ਛੱਤਿਆਂ ਵਾਲੀਆਂ ਫਰੇਮਾਂ ਲੋੜੀਂਦੀ ਥਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਵਜੋਂ ਦਿਓ। ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਜੀਵੀ ਬਰੂਡ ਮਾਈਟ *ਟਰੋਪੋਲੀਲੈਪਸ ਕਲੈਰੀ* ਦੇ ਹਮਲੇ ਦੀ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਛੱਤਿਆਂ ਦੇ ਉੱਪਰਲੇ ਡੰਡਿਆਂ (ਟੋਪ ਬਾਰ) ਉੱਤੇ ਗੰਧਕ ਦਾ ਧੂੜਾ ਇੱਕ ਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਛੱਤੇ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਧੂੜੇ ਜਾਂ ਫਾਰਮਿਕ ਏਸਿਡ (85%) 5 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਵਰਤੇ, ਪਰ ਫਾਰਮਿਕ ਏਸਿਡ ਨੂੰ ਨੈਕਟਰ ਆਮਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣਾ। ਵਰੋਆ ਚਿੱਚੜੀ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਮਲਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਫਾਰਮਿਕ ਏਸਿਡ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਨਾਲ ਬੰਦ ਡਰੋਨ ਬਰੂਡ ਵਾਲੇ ਛੱਤਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸਿਆਂ ਨੂੰ ਕੱਟ ਕੇ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨਾ, ਚਿੱਚੜੀ ਨੂੰ ਡਰੋਨ ਬਰੂਡ ਵਾਲੇ ਛੱਤਿਆਂ ਤੇ ਟਰੈਪ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਸ਼ਟ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਬੌਟਮ ਬੋਰਡ ਉੱਤੇ ਚਿਪਕਣ ਵਾਲਾ ਕਾਗਜ਼ (ਸਟਿੱਕਰ) ਰੱਖਣਾ, ਇਸ ਚਿੱਚੜੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਵਾਸਤੇ ਸਹਾਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਛੱਤਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਦੇਰ ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ 15 ਗ੍ਰਾਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਬਾਰੀਕ ਪੀਸੀ ਖੰਡ ਪ੍ਰਤੀ 10 ਫਰੇਮ ਕਟੁੰਬ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ-ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਦੇ ਵਕਫੇ ਤੇ 7-8 ਵਾਰ ਇੱਕਸਾਰ ਧੂੜ ਕੇ ਵੀ ਇਸ ਚਿੱਚੜੀ ਤੋਂ ਰੋਕਥਾਮ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਐਗਜ਼ੋਲਿਕ ਏਸਿਡ ਦਾ ਖੰਡ ਦੇ 60 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਘੋਲ ਵਿਚ 4.2 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਦਾ ਘੋਲ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ 5 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਹਰ ਦੋ ਛੱਤਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਦੀ ਮੱਖੀ-ਜਗ੍ਹਾ ਰਾਹੀਂ ਸਰਿੰਜ ਨਾਲ ਹਫ਼ਤੇ-ਹਫ਼ਤੇ ਦੇ ਵਕਫੇ ਤੇ ਤਿੰਨ ਵਾਰ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਵੀ ਇਸ ਚਿੱਚੜੀ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਟੁੰਬਾਂ ਵਿੱਚ ਢੁੱਕਵੀਂ ਵਿੱਥ ਰੱਖ ਕੇ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਦ ਸਿਰਫ਼ ਸੁਪਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢ ਕੇ ਜੋ ਕਿ ਰਾਣੀ ਨਿਖੇੜੂ ਜਾਲੀ ਦੁਆਰਾ ਬਰੂਡ ਚੈਂਬਰ ਨਾਲੋਂ ਅੱਡ ਕੀਤੇ ਹੋਣ, ਮੱਖੀ ਫਾਰਮ ਵਿੱਚ ਇਸ ਚਿੱਚੜੀ ਦੇ ਫੈਲਾਅ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਬਰੂਡ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਸੁਚੇਤ ਰਹੋ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ ਲਓ ਅਤੇ ਇੰਨਾਂ ਦੀ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਸੁਝਾਏ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰੋ। ਤੋਰੀਏ/ਸਰੋਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਪੱਕਿਆ (ਸੀਲ) ਸ਼ਹਿਦ ਕੱਢ ਲਵੋ। ਜੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਤੋਰੀਏ ਦੀ ਫ਼ਸਲ ਨਹੀਂ ਬੀਜੀ ਗਈ ਅਤੇ ਸਰੋਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਹਿਜ਼ਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਅਤੇ ਸਫ਼ੈਦੇ ਦੇ ਫੁੱਲ ਪੈਣੇ ਅਜੇ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਜਾਂ ਕਟੁੰਬਾਂ ਵਿੱਚ ਖੁਰਾਕ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਸੂਰਤ ਵਿੱਚ, ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਖੰਡ ਦਾ ਘੋਲ (ਖੰਡ:ਪਾਣੀ=2:1) ਸ਼ਹਿਦ ਮੱਖੀਆਂ ਦੇ ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਦਿਓ। ਰੋਬਿੰਗ (ਮੱਖੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਖੁਰਾਕ ਦੀ ਲੁੱਟ) ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਸ਼ਹਿਦ ਕੱਢਣ ਦੌਰਾਨ ਅਤੇ ਖੁਰਾਕ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਿਤ ਲੋੜੀਂਦੇ ਇਹਤਿਆਤ ਵਰਤੋ। ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਅੰਤ ਤੱਕ ਸਾਰੇ ਕਟੁੰਬ ਧੁੱਪ ਵਿੱਚ ਰੱਖ ਦਿਓ। ਕਟੁੰਬਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਠੰਢੀਆਂ ਹਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਅਤੇ ਸਰਦੀ ਦੀ ਪੈਕਿੰਗ ਦੇਣ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕਰੋ।

ਖੁੰਬਾਂ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ: ਬਟਨ ਖੁੰਬ ਦੇ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਸਫ਼ੈਦ ਰੇਸ਼ੇ ਫੈਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੈਂਡਾਂ ਉੱਪਰੋਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੀ ਪਰਤ ਨੂੰ ਹਟਾ ਕੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ 1-1.5 ਇੰਚ ਮੋਟੀ ਕੇਸਿੰਗ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਪਰਤ ਨਾਲ ਢੱਕ ਦਿਓ। ਜੇਕਰ ਖੁੰਬਾਂ ਮੱਧੀ ਲਿਫਾਫਿਆਂ ਵਿਚ ਲਗਾਇਆ ਹਨ ਤਾਂ ਲਿਫਾਫਿਆਂ ਦੇ ਸਿਰੇ ਖੋਲ ਦਿਓ ਅਤੇ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ 1-1.5 ਇੰਚ ਮੋਟੀ ਕੇਸਿੰਗ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਪਰਤ ਨਾਲ ਢੱਕ ਦਿਓ। ਕੇਸਿੰਗ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਬੈਂਡਾਂ ਉੱਪਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਪਾਣੀ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰੋ। ਕੇਸਿੰਗ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਵਾ ਦੇ ਆਦਾਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਲਈ ਖੁੰਬ ਘਰ ਦੇ ਖਿੜਕੀਆਂ ਦਰਵਾਜ਼ੇ 6-8 ਘੰਟੇ ਲਈ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਖੋਲ੍ਹੋ। ਕੇਸਿੰਗ ਦੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਬਾਅਦ ਬੈਂਡਾਂ ਦੀ ਸਤਿਹ ਤੋਂ ਛੋਟੇ ਸਫ਼ੈਦ ਕਿਣਕੇ ਆਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜੋ ਕਿ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਤੋੜਨ ਯੋਗ ਖੁੰਬ ਦਾ ਆਕਾਰ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਤੂੜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਢੀਂਗਰੀ ਖੁੰਬ ਦੀ ਕਾਸ਼ਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪਸ਼ੂ ਪਾਲਣ (ਡੋਅਰੀ ਫਾਰਮਿੰਗ): ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਹੇਠੇ ਵਾਸਤੇ ਗਹੁ ਨਾਲ ਦੇਖੋ। ਜੇ ਤਾਰਾਂ ਸਾਫ਼ ਹੋਣ ਤਾਂ ਗਾਵਾਂ ਵਿੱਚ 12 ਤੋਂ 18 ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਮੱਝਾਂ ਵਿੱਚ 18 ਤੋਂ 24 ਘੰਟੇ ਬਾਅਦ ਮਸਨੂਈ ਗਰਭਦਾਨ/ਆਸ ਕਰਵਾਉ। 18-21 ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਹੇਠੇ ਵਾਸਤੇ ਵੇਖੋ। ਆਸ ਹੋਣ ਤੋਂ ਢਾਈ-ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਪਸ਼ੂ ਦੀ ਗਰਭ ਵਾਸਤੇ ਪਰਖ ਕਰਵਾਉ। ਸ਼ੈੱਡ ਅੰਦਰ ਪਰਾਲੀ ਜਾਂ ਰੇਤ ਦੀ ਸੁੱਕ ਪਾ ਦਿਉ ਤਾਂ ਕਿ ਇਹ ਅੰਦਰੋਂ ਸੁੱਕਾ ਅਤੇ ਨਿੱਘਾ ਰਹੇ। ਕੱਟੜੂ/ਵੱਛੜੂ ਦੇ ਸਿੰਗ 14-21 ਦਿਨ ਦੀ ਉਮਰ ਤੇ ਦਗਵਾਉ। ਕੱਟੜੂ/ਵੱਛੜੂ ਨੂੰ 15 ਦਿਨ ਦੀ ਉਮਰ ਤੇ ਮਲੱਪ ਰਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿਪਰਾਜ਼ੀਨ ਦਵਾਈ 5 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਪ੍ਰਤੀ 10 ਕਿਲੋ ਸਰੀਰਕ ਭਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਦਿਓ, ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਹਰ ਹਫਤੇ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਰਹੋ। 6 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਉਮਰ ਤੱਕ ਹਰ ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਰ 3 ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਮਾਹਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਦਵਾਈ ਬਦਲ-ਬਦਲ ਕੇ ਮਲੱਪ ਰਹਿਤ ਕਰਦੇ ਰਹੋ। ਮਲੱਪਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਮਲੱਪ ਰਹਿਤ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਪਾਰਕ ਪੱਧਰ ਤੇ ਵੱਡੇ ਡੋਅਰੀ ਫਾਰਮਰ ਸਾਰਾ ਸਾਲ ਸਾਈਲੇਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਛੋਟੇ ਫਾਰਮਰ ਹਰੇ ਚਾਰੇ ਦੀ ਤੋਟ ਪੂਰੀ ਕਰਨਮ ਲਈ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਾਈਲੇਜ਼ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਚੁਆਈ ਉਪਰੰਤ ਥਣਾਂ ਨੂੰ ਬੀਟਾਡੀਨ ਅਤੇ ਗਲਿਸਰੀਨ ਦੇ 3:1 ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਬਣੇ ਘੋਲ ਵਿੱਚ ਡੋਬਾ ਦਿਓ ਅਤੇ ਪਸ਼ੂ ਨੂੰ ਚੁਆਈ ਉਪਰੰਤ ਇੱਕ ਘੰਟੇ ਤੱਕ ਬੈਠਣ ਨਾ ਦਿਓ ਤਾਂ ਜੋ ਲੇਵੇ ਦੀ ਸੋਜ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਰਹੇ। ਕੱਟੜੂਆਂ/ਵੱਛੜੂਆਂ ਥੱਲੇ ਸੁੱਕੀ ਸੁੱਕ ਪਾਉ। ਸੱਜਰ ਸੂਏ ਪਸ਼ੂ ਜੇਕਰ ਪਤਲਾ ਗੋਹਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਪਸ਼ੂ ਖੁਰਾਕ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਪਸ਼ੂ 50-70 ਗ੍ਰਾਮ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਮਿੱਠਾ ਸੋਡਾ ਦਿਓ।

ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਲੰਪੀ ਸਕਿਨ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਬਚਾਅ ਲਈ ਤੰਦਰੁੱਸਤ ਪਸ਼ੂਆਂ ਨੂੰ ਗੋਟ ਪੌਕਸ ਵੈਕਸੀਨ ਲਗਵਾਓ। ਜਿਹਨਾਂ ਪਸ਼ੂਆਂ ਵਿੱਚ ਚਮੜੀ ਤੇ ਮੋਟੇ ਧੱਫੜ, ਤੇਜ਼ ਬੁਖਾਰ (104 ਤੋਂ 105 ਡਿਗਰੀ ਫਾਰਨਹੀਟ), ਮੁਹਰਲੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਤੇ ਸੋਜਾ ਆਦਿ ਲੱਛਣ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਪਸ਼ੂਆਂ ਤੋਂ ਅਲੱਗ ਕਰਕੇ ਮਾਹਰ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਸਲਾਹ ਨਾਲ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਓ। ਫਾਰਮ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਣਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਲੇਬਰ ਦਾ ਦੂਜੇ ਫਾਰਮਾਂ ਤੇ ਆਉਣਾ ਜਾਣਾ ਬੰਦ ਰੱਖੋ। ਬਿਮਾਰ ਪਸ਼ੂਆਂ ਦਾ ਦੁੱਧ ਉਬਾਲ ਕੇ ਮਨੁੱਖੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿੱਚ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦਾ ਕੇਸ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ ਤਾਂ ਨੇੜਲੇ ਪਸ਼ੂ ਹਸਪਤਾਲ ਦੇ ਮਾਹਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ। ਸ਼ਾਮ ਵੇਲੇ ਫਾਰਮਲੀਨ ਦਵਾਈ ਦੇ 5% ਘੋਲ (500 ਮਿਲੀਲਿਟਰ ਦਵਾਈ 10 ਲਿਟਰ ਪਾਣੀ ਵਿੱਚ ਘੋਲ ਕੇ) ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕਰਕੇ ਇਸ ਬਿਮਾਰੀ ਤੋਂ ਕਾਫੀ ਹੱਦ ਤੱਕ ਬਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਮੁਰਗੀ ਪਾਲਣ: 18 ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਉਮਰ ਤੇ ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੀ ਛਾਂਟੀ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਮੁਰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਠੰਡ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ੈੱਡ ਦੇ ਪਾਸਿਆਂ ਤੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਪਰਦੇ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਉ। ਮੁਰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਰਾਣੀ ਖੇਤ ਅਤੇ ਮੁਰਗ ਮਾਤਾ ਦੇ ਬਚਾਉ ਲਈ ਟੀਕੇ ਜੇ ਪਹਿਲਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਲਗਵਾ ਲਵੋ। ਛੱਤ ਉੱਤੇ ਪਰਾਲੀ ਦੀ ਤਹਿ ਵਿਛਾਉਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਮੁਰਗੀਆਂ ਨੂੰ ਠੰਢ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਸੁੱਕ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੁਤਰੀ ਹੋਈ ਪਰਾਲੀ ਅਤੇ ਚੌਲਾਂ ਦੀ ਫੱਕ ਰਲਾ ਕੇ ਮੁਰਗੀਆਂ ਹੇਠ ਵਿਛਾਓ। ਮੁਰਗੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ੈੱਡ ਨੂੰ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਅਤੇ ਨਿੱਘਾ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਰਦੀਆਂ ਵਿੱਚ ਫੀਡ ਨੂੰ 15 ਦਿਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਟੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸੰਯੋਜਕ: ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਤਾ: ਪ੍ਰਦੀਪ ਕੁਮਾਰ ਛੁਨੇਜਾ, ਰਾਜੀਵ ਗੁਪਤਾ, ਕਮਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੂਰੀ, ਅਮਿਤ ਕੌਲ, ਗੁਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ, ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਰੂਮਾ ਦੇਵੀ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵਾਨੀ ਸ਼ਰਮਾ।